

Андреана Ефтимова

a.eftimova@uni-sofia.bg

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България

<https://orcid.org/0000-0001-9232-7243>

Политически коректният език в българската медийна среда

ABSTRACT: Eftimova Andreana, *Politically Correct Language In the Bulgarian Media Environment*

The article deals with politically correct language as a phenomenon of public discourse, as a cultural-behavioral and speech category, as a language reform policy, and as part of the processes of euphemism and intellectualization that take place in the media. As a result of the review, the characteristics of the politically correct language are formulated. An analysis of the uses of politically correct nominations in media speech practice is also offered, summarizing that there is no purposeful editorial policy regarding politically correct language and hate speech.

KEYWORDS: politically correct language, language editorial policy, media

Политическата коректност като културно-поведенческа и като речева категория

Политическата коректност е определяна: (1) като културноповеденческа и езикова тенденция, която предлага чрез емоционално неутрални и/или положителни думи и изрази да се заменят думи и изрази, които засягат достойнството на личността; (2) като понятие лозунг, утвърдено в САЩ, „което демонстрира либералната насоченост на съвременната американска политика“ и има отношение „не толкова към съдържанието, колкото към символичните образи и коригирането на езиковия код“ (вж. по-подробно за историята и дефинициите на термина у Архангелская, 2015: 86 – 88, 117).

Политическата коректност е термин, който се използва, за да се означат езикът или поведението, които изискват да се осуетява нанасянето на обида особено към групи с различна расова, културна или друг вид идентичност. Затова политическата коректност се възприема **като културноповеденческа и като речева категория**. Най-често терминът се свързва с тълкуването и разногласията около въпросите за расата, пола, недъзите, етническата принадлежност и самосъзнание, сексуалните предпочитания, особеностите на миогледа, както и със заобикалянето и на езика, на който тези тълкувания се изразяват, и на гледните точки, които се развиват. Политическата коректност е начин за борба с различните видове дискриминация: аблеизъм (*ableism*) – подценяване и игнориране на лица с физически недостатъци; етноцентризъм (*ethnocentrism*) – дискриминация на етносите и културите, различни от доминиращата; хетеросексизъм (*heterosexism*) – дискриминация на лица с нетрадиционна сексуална ориентация; лукизъм (*lookism*) – създаване на стандарти за красота и привлекателност и уронване на правата на тези, които не отговарят на тези стандарти, и др. (Архангелская, 2011, 117). Причините за налагането на политически коректния език са „съществуващите и осъзнаваните от членовете на обществото форми и разновидности на дискриминацията, стремежа към преодоляване на дискриминацията, предопределен от културно-поведенческите традиции, високото равнище на обществената култура, манталитета на западното общество и търговския интерес, свързан с манипулативната дейност на рекламната комуникация“ (Глиос, 2007). Според К. Алън и К. Бъридж „широк сегмент от съвременното западно общество е разкъсван от вина и срам от покоряването, поробването, маргинализирането и в някои случаи унищожаването на други хора“, което води до изменение на социалния баланс във властта (Алън, Бъридж, 2006, 106). Затова върху езика на политическата коректност се възлагат надежди да се създаде толерантност, позволяваща на хората да разговарят помежду си и да дискутират по „чувствителни“ теми.

Въпреки че терминът, получил гражданственост, е *политически коректен език*¹, в него езикът е метафора. Всъщност политическата коректност не е езикова категория, а **съдържателна и речева категория**, защото главно нейно проявление е речта: „Когато говорим обаче за *политическа коректност*, имаме предвид по-скоро съзнателен подбор на лексиката, предпочитан от определена група, т.е. говорим за свойства не на езика, а на текстовете, създадени на даден език“ (вж. интервюто на Андреана Ефимова с Войчех Кайтох у Ефимова, 2016). Политическата коректност

се изразява в стремежа да се намерят нови начини за езиково изразяване вместо тези, които засягат чувствата и достойнството на индивида, нарушават човешките

¹ По-нататък в изследването терминологичните словосъчетания *политически коректен език* и *политически коректна реч* и техните производни ще бъдат използвани като синоними, но съдържанието им ще обозначава речевите проявления на политическата коректност.

му права с типична езикова нетактичност и (или) праволинейност по отношение на расовата или половата му принадлежност, възрастта му, здравословното му състояние, социалния му статус, външния му вид и така нататък (Тер-Минасова, 2000, цит. по Архангелская, 2011, 120).

Освен осъзнаването на политическата коректност като езиково-реформаторска политика, трябва да се има предвид, че реализирането ѝ е възможно само чрез последователното прилагане на предписанията ѝ в речевата практика. И тъй като в българските медии, както ще се види от анализа по-нататък, няма единна редакционна политика за следване на политически коректния език, няма как политическата коректност да е позната и приета в българското общество. Понятието за политически коректен език е изключително предизвикателство за лингвиста, тъй като в опитите за дефинирането му до този момент в научни и в законови текстове се предлагат само пожелателни фрази и обтекаеми дефиниции с неясно съдържание. И все пак, за да се операционализира терминът, е нужно да се направи опит за очертаване на периметъра на политически коректния език.

Политическата коректност като част от процеса на евфемизация на речта

Трябва да се знае, че „политическата коректност е целенасочена, планирана политическа (както сочи и самото название) работа, извършвана върху езика. А това противостои на спонтанността, която е основна черта на естествения език“ (вж. интервюто на Андреана Ефимова с Илияна Генов-Пухалева в Ефимова, 2016). Оттук следва, че под прицела на политически коректния език често се оказват такъв вид номинации, които са широко разпространени и не се възприемат от обществото като сериозно прегрешение, не се схващат като отклонение от добрия тон и тяхната употреба се оценява като невинна, недискриминираща личността и социалните групи. За членовете на някои малцинствени социални групи освен дисфемизмите оскърбителни се оказват и някои ортофемизми („неутрални“ номинации) в съответната култура – *негър, циганин, цветнокож, беден, болен, инвалид, чужденец, емигрант, бежанец, грозен, глупав, дебел* и др. Тези номинации може да се оценяват като неутрални в дадена културна среда, а в друга – като пейоративни. Възможно е и евфемистични номинации също да се окажат унижителни и иронични, когато под влиянието на контекста са изменили значението си или са се банализирали. Затова тяхната замяна с нови номинации се смята за необходима. Ето защо от съществена важност е да се направи сериозен анализ на езиковия арсенал на политически коректния език от гледна точка на стилистичната характеристика на лексемите, но и на обществените нагласи към тези езикови факти.

Дискусионни са въпросите около съотношението на евфемизмите и политически коректната лексика. Някои изследователи не разграничават политически коректните лексеми от евфемизмите (според една трактовка езикът на политическата коректност включва обширен кръг от изрази, които се обозначават с лингвистичния термин *евфемизми* – Алън и Бъридж, 1991), други изследват политически коректната лексика в рамките на евфемистичните названия, а трети не поставят политически коректната лексика към езиковите средства на евфемизацията (вж. Ботороева, 2010). В настоящото изследване се приема втората позиция с малка модификация. Политическата коректност е част от процеса на евфемизация, протичащ във всички естествени езици, но не обхваща всички създавани евфемизми. Евфемизацията е един от основните механизми за прилагане на идеите на политическата коректност в речта (Миткова, 2014, 24). „Повишената степен на евфемизация, пише Ю. Ботороева, може да се представи като характерна черта на постмодерната култура“ (Ботороева, 2010), а елемент от тази култура е политически коректната идеология. Създадените според изискванията на политическата коректност евфемизми се отличават по мотивацията, с която са въведени в езика (да не се уронва престижът на обществени групи и на личността според груповата ѝ принадлежност), както и по преследваните цели (да се намали и дори премахне социалната асиметрия по различни признаци). Те имат изкуствена природа, свързани са с феномена на политически коректната идеология за разлика от евфемизмите, които са продукт на историко-културната еволюция (Ботороева, 2010).

Политическата коректност като феномен на публичния дискурс и като езикова реформаторска политика

Езикът на политическата коректност има и още една важна особеност – функционира само в сферата на публичното общуване и само по отношение на трайно консолидирани общности по някакъв признак. Налагането на политически коректните номинации в публичния официален дискурс се извършва съзнателно чрез различни механизми (законови предписания, етични кодекси, редакционни медийни политики и практики, обществен натиск, образователни програми и пр.).

Във връзка с необходимостта от езикови замени, удовлетворяващи идеологията на политическата коректност (в езиков аспект политическата коректност се разбира главно като езикова подмяна по пътя на евфемизацията – вж. още Драмалиева, 2013), се обмислят стратегии за контрол и подобрения в езика, както и по-цялостни трансформации и реконструкции на езиковата структура или на някои нейни равнища. Тези решения се вземат въз основа на формирана езикова политика, при която се отчитат както вътрешните тенденции в развитието на езика, така и социалните фактори. Пристъпвайки

към тази дейност езиковите реформатори вярват, че с помощта на езика могат да влияят върху извънезиковата действителност, въпреки че специалистите по езиково планиране смятат тази идея за социална утопия. Много трудно може да се повлияе дори развитието на езика, доколкото той има своя динамика и закономерности. Тезата, че езикът се защитава сам и че влиянието върху него е трудно, се застъпва от много лингвисти, включително и от Л. Щерба: „Тази система като колективна система се явява даденост за всеки индивид: тя е над него и той няма власт да измени нищо в нея“ (Щерба, 1957, цит. по Архангелская, 2011, 140). Ако все пак се правят опити езиковата система да бъде изменена, то изменението би могло да стане само върху основата на познаването на езиковите закони. В нестабилните общества винаги са се правили опити за вмешателства в езика и понякога те са успявали за кратко, но при смяната на обществената организация и с отслабването на натиска езикът винаги е отхвърлял нововъведенията. Така се е случило с голяма част от лексиката, възприета през социалистическия период. Например обръщенията *другарю*, *другарко* отпадат бързо след него.

Влиянието на интелектуализацията се отразява в процеса на евфемизация по политически, морални съображения, което корелира със създаването на политически коректния език. „Езикът на политическата коректност израства от езика на дипломатията, измислен е, за да не се употребяват срещу никого думи, които той би възприел като обидни. Т.е. искаме той да не ни се обиди, да не стане наш противник и вместо да се бори с нас – да мълчи (дори да ни подкрепя)“ (вж. интервюто на Андреана Ефтимова с Войцех Кайтох у Ефтимова, 2016). Не може да не се отчете и влиянието на идеите за равноправие, които са по-силни в славянските езици, но в българския нямат толкова голямо значение за функционирането на политически коректните номинации. Накрая, не може да не се отчете и влиянието на езиковата мода. Сред определени социални групи у нас политически коректния език се превръща в мода и в идентификация със Запада. За да запази положителния си образ, говорещият възприема цивилизационни модели, в които толерантността се защитава като универсална ценност. Според Л. Лобанова и Я. Бадър политически коректната реч не е в състояние да възстанови или добави права на различните малцинствени социални групи, но е начин да се заяви толерантността на говорещия, става негов опознавателен признак (цит. по Архангелская, 2011, 127).

Характеристики на политически коректния език - обобщение

- Насочен към защита на правата на определени социални групи (консолидирани около расата, пола, физическите увреждания, етническата принадлежност, сексуалните предпочитания и др.);
- Схваща се като относим и към съдържанието, и към начина, по който е изразено (т.е. той е когнитивно и лингвистично понятие);

- Засяга само трайно формиран общности или личността според принадлежността ѝ към някоя от тези общности;
- Проявява се в речта, а не в езика²;
- Функционира само в сферата на публичното общуване³;
- Зависим е от контекста – съществен фактор за оценката на ефекта от политически коректните употреби;
- Свързан е с процеса на стандартизация на речта;
- Представлява контролирана и идеологически мотивирана речева практика с рецидивиращ характер;
- Свързва се с естествени езикови процеси в речта – евфемизацията и табуи-зацията;
- Основен негов механизъм е лексикалната субституция на обидни с по-благоприятни, по-смекчаваци номинации. Лексикалната субституция е мотивирана от запазването на престижа на социални групи и на личността и от желанието за намаляване на социалната асиметрия по различни признаци;
- Включва номинации, чиято употреба/ замяна понякога не се осъзнава като необходима от обществото;
- Не включва употребите, които се регулират чрез прагматичните речеви правила като езиковия такт, езиковия вкус и етиката;
- Манипулативен е по своя характер – за неутрализация на противника, за борба с различните видове дискриминация, за преодоляване на езика на омразата;
- Представлява целенасочена и съзнателна езикова проява.

Причини за употребата на политически коректни названия в масовата преса

В групата на новите политически коректни наименования за различни физически и психически отклонения, които в българската речева практика изглеждат понякога претенциозни и дори комични, са: *хора със слухови затруднения*, *хора с увреден слух* или *слухово увредени хора* (*hearing impaired*) *вм. глухи хора*, *хора със зрителни затруднения*, *лица с увредено зрение*, *незрящи хора* или *визуално увредени* (*visually impaired*) *вм. слепи хора*, *хора в неравностойно положение*, *индивид с увредено здраве*, *физически затруднено*

² Тук език и реч са терминологичните означения със съответващото им съдържание: език – системата от знакове, без да се отчитат различните условия на комуникацията – и реч – актуализацията на абстрактните езикови единици в комуникативни условия (Ефтимова, 2014, 153).

³ Не следва да бъде ограничаван езикът на художествените произведения в медиите (шоу програми, филми и др.), които предполагат усложнена работа със стила за постигане на внушения от етичен, естетически и пр. порядък, за характеризирание речта на героите и т.н. В тези случаи действат категоризацията на художествените произведения според възрастовите характеристики на аудиторията, както и други предупредителни сигнали.

лице, индивиди с двигателни/моторни затруднения вм. инвалиди, хора със сетивни нарушения вм. слепи и глухи хора, хора с ментални или психически затруднения вм. луди хора и др. В руския език са известни политически коректни наименования на болнични институции: *лечебно-трудова профилактика* вм. *учреждение за лечение на алкохолици*, *специкола* вм. *интернат за деца с изоставачо умствено развитие*. В българския език такива примери дава М. Янакиев: вместо *туберкулозен диспансер* и *противораков институт* се използват *диспансер по фтизиатрия* и *онкология* (Янакиев, 1964, 68). Изненадващо такива евфемизми не липсват в таблоидната преса: *пациенти с алкохолна зависимост*, *клиенти*, *страдащи от алкохолна зависимост* („Музикотерапията помага на хора със зависимости, аутизъм и синдром на Даун“, „168 часа“, 21 – 27.03.2014, с. 46 – 47), *възрастни хора с деменция*, *хора с психични увреждания*, *деца със специални образователни потребности* („Музикотерапията помага на хора със зависимости, аутизъм и синдром на Даун“, „168 часа“, 21 – 27.03.2014, с. 46 – 47), *прекомерна злоупотреба с алкохола* („Годжи се поду от пиене“, „Уикенд“, 8 – 14.03.2014, с. 3). Причината за появата им в медиите е не толкова спазване на изискванията на политическата коректност, колкото търсене на синонимизация при назоваването на заболели хора или болести/болестни състояния. Често в един и същи текст „съжителстват“ политически коректни с политически некоректни наименования. Употребата им може да е израз на оценка. Например в репортаж по новините на ТВ7 се произнася текст, в който се говори за дом за *хора със сетивни нарушения*, а в същото време в надпис под репортажа е използвано словосъчетанието *дом за слепи* (13.07.2015 г). Това разноречие в медийната практика показва колебанията по отношение на политически коректните номинации в публичното пространство. Тяхното включване в медийна употреба не се отличава със системност, а оттук може да се направи изводът, че политически коректният език не е последователна и промислена редакторска политика, а плод на индивидуална редакторска намеса или следствие от превод на европейски документи.

Темата за смъртта се коментира изцяло с евфемистични номинации и в таблоидите – *издъхна*, *кончината* („Изкупи половината Берлин“, „Уикенд“, 8 – 14.02.2014, с. 31); *починалия* („Колега дал дрогата на Филип Сиймор Хофман“, „Уикенд“, 8 – 14.02.2014, с. 100); *изпратя* (вм. *погребя*), *да се простят*, *кончина* („Сергей Станишев не изпрати Димчо Михалевски“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 10); *загуба*, *разделил завинаги с*, *приспал кучето си*, *да се сбогува с*, *загубил* („Блатечки приспал кучето си“, „Уикенд“, 8 – 14.03.2014, с. 14). Евфемистични названия като част от политически коректния език се използват и за прикриване на политически действия, свързани с причиняване на смърт. Например в Русия смъртното наказание се обозначава като *спецакция*, *висша мярка за социална защита*, а убийството се означава като *неутрализиране* или *обезвреждане* (Крисин, 2004, 271 – 272). Дж. Карлин иронизира в свой скеч политически коректните опити за назоваване на смъртта – хората казват *отиде си*, в болницата се говори за *терминален епизод* или при

неуспешна интервенция за *терапевтична злополука*, застрахователната компания определя събитието като *негативен изход от медицинската грижа над пациента* (Карлин, 1990).

Проблем за политически коректното говорене е обозначаването на различните в сексуалното си поведение хора. Най-често неспазването на политическата коректност се изразява в използването на отпадащите от политически коректния речник номинации *гей*, *гейове* („Новият актьор на Слави – гей № 1 в Пловдив“, „Уикенд“, 8 – 14.02.2014, с. 17; „Намерих жената на живота си!“, „Уикенд“, 15 – 21.02.2014, с. 24; „Звездата от „Хари Потър“ Станислав Яневски: „Не съм гей! Категорично!“, „Уикенд“, 15 – 21.02.2014, с. 95; „Уди Алън мрази негри и гейове“, „Уикенд“, 19 – 25.02.2014, с. 102; „Господари на ефира“ в рубриката „Pressproctо“, 24.06.2015) и *лесбийска*, *лесбийка*, *лесбийство* („Шакира и Риана обвинени в лесбийство“, „Уикенд“, 15 – 21.02.2014, с. 98). Лексиката в политически коректния език бързо се „износва“ и банализира, а вследствие на това се налага подмяната ѝ с нови наименования. Динамиката на членовете в малцинствените групи също е активна и налага търсенето на нови и нови номинации (например *хомосексуални хора*).

Таблоидната преса е пространството, в което политически коректните номинации (най-вече заместващи етнонимите) могат да се употребяват и с обидно внушение. Например политически коректните словоформи *ром*, *роми*, *ромски* се употребяват във враждебен контекст – *ромска традиция* („Спасете народа от циганите“, коментар с автор: Огнян Стефанов, „Уикенд“, 8-14.02.2014, с. 36); *ромски благородник* („Цигански барон прилапа 40 млн. лева“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 21). Тези употреби са отбелязани от Т. Ван Дайк (2013), от Д. Шарафутдинов (2006, 188-199) и въпреки че са замислени като евфемистични, те не изпълняват функцията си да подобрят отношението и образа на етническите групи. Напротив, използват се, за да иронизират не само етноса, но и проявите на толерантно отношение към него.

Впечатление прави фактът, че се употребяват политически коректни номинации в текста (понякога в контактна позиция с некоректни наименования), но в заглавията се предпочитат некоректните, създаващи сензационност, например *чернокож*, *чернокожи*, *афроамериканци* в текст със заглавие „Уди Алън мрази негри и гейове“, „Уикенд“, 19 – 25.02.2014, с. 102; *ромска традиция* в текст със заглавие „Спасете народа от циганите“, „Уикенд“, 8 – 14.02.2014, с. 36; *ромски благородник* в текст със заглавие „Цигански барон прилапа 40 млн. лева“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 21; *тъмнокож танцьор* в текст със заглавие „Мадона яхна негър“, „Уикенд“, бр. 6, 14 – 20.02.2015, с. 76 – 77. Един от малкото медийни скандали по повод на политически некоректна употреба беше за заглавие на текст от в. „Седем дни спорт“ (18.01.2012) – „Новите в ЦСКА: италианец, швед и две чернилки“⁴.

⁴ Заглавие, което предизвика оповестяването на Позицията на Омбудсмана, в която се сигнализира Прокуратурата за публична проява на реч на омразата – вж. <http://www.ombudsman.bg/public-positions/1680>.

Евфемизмите за части на тялото и за личностни характеристики са изненадващо голяма група, но много малка част от използваните в медиите названия са политически коректни. Освен ортоевфемизмите *гърди*, *бюст*, *член*, *наднормено тегло* и др. се използват редица контекстови синоними и парафрази – *гръдна обиколка*, *скромната ѝ пазва* („Ето я „любовницата“ на Божинов преди тунинга“, „Уикенд“, 15-21.02.2014, с. 8); *телесните аромати* (вм. *пот*) („Венета Райкова се къпе по 3 пъти на ден“, „Уикенд“, 15 – 21.02.2014, с. 16); *интимностите си* („Майката на Васил Петров гони жените му“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 18); *пенисът*, *мъжествеността му* („Колин Фарел импотентен“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 98-99); *детайл от чатала му*, *пенис*, *атрибутът* („Мики Рурк го натопорчи“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 99); *детеродният орган* („Цъфна шундата на Парис Хилтън“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 100); *най-интимното ѝ*, *прелестите ѝ*, *бюстът ѝ* („Преслава по комбинезон“, „Уикенд“, 22 – 28.02.2014, с. 105); *дупето*, *анатомията*, *прелестите* („Риана показва задник“, „Уикенд“, 19-25.02.2014, с. 102); *най-интимните области*, *срамотиите*, *голотите* („Новото порно на Отварачката“, „Уикенд“, 19-25.02.2014, с. 105). Очевидно е, че някои от евфемизмите в този контекст нямат за цел да внушат добро отношение, а по-скоро да иронизират референта си и да разнообразят текста.

Изводи

Примерите от масовата преса ни дават основание да направим заключение, че текстовете изобилстват от евфемистични (вкл. политически коректни) номинации. Не всеки евфемизъм обаче е политически коректна номинация. Политически коректните номинации в масовата преса се използват като механизъм за свързване на текста (синонимизация) или се прехвърлят у нас от преводни текстове от чужди източници. Мотивацията за борба с дискриминативните прояви не присъства като осмислена редакционна политика.

Много от номинациите в таблоидната преса не могат да се определят категорично като ортоевфемистични, евфемистични или дисфемистични. Причината е контекстът, който влияе върху оценката, както и референтът, към който се отнася думата или изразът. Понякога евфемистичните и конкретно политически коректните номинации са обидни заради контекста, в който се употребяват.

Политически коректните номинации са опит за евфемизация на медийната реч и за избягване на езика на омразата. Те обаче не са получили достатъчно гражданственост заради особеностите на социокултурната среда и заради отсъствието на строга нормативна и законова база, на обществена чувствителност и култура и поради редица други причини.

Част от политически коректните номинации са контролиран механизъм на езика за подмяна на табуирани наименования и са елемент от един по-мощен

процес на евфемизация, който съпътства нормалното развитие на всички езици и който може да бъде смятан за отговор на процеса на детабуизация на медийната реч.

Библиография

- Архангельская, А. (2011). *Сексизм в языке: мифы и реальность*. Олмоуц: Изд. на Оломоуцкия университет.
- Архангельская, А. (2015). *Политический американизм „политкорректность” в языковом сознании русских*. „Съпоставително езиковзнание”, XL, № 1, с. 85-98.
- Ботороева, Ю. (2010). *Лингвосомиотические аспекты эволюции евфемизма в контексте времени культуры. Автореферат*. Иркутск. <http://www.dissercat.com/content/lingvosemioticheskie-aspekty-evolyutsii-evfemizma-v-kontekste-vremeni-kultury>. 24.09.2020.
- Ван Дейк, Тен А. (2013). *Диркурс и власть. Репрезентация доминирования в языке и коммуникации*. Москва: Книжный дом „ЛИБРОКОМ“.
- Глиос, Е. (2007). *Лингвокультурная специфика формирования и функционирования евфемизмов в современном английском языке: на материале англоязычных интернет-сайтов. Автореферат*. Белгород. <http://www.dissercat.com/content/lingvokulturnaya-spetsifika-formirovaniya-i-funktsionirovaniya-evfemizmov-v-sovremennom-angl>. 24.09.2020.
- Драмалиева, В. (2013). *Феминизмът и политическата коректност – борба със стари и порождаче на нови стереотипи*. В: *Равнопоставеност на половете в политиката. Българският опит*. Съст. М. Мизов, Л. Канева, София: Авангард Прима, Фондация „Фридрих Еберт“, Фондация „Солидарно общество“, с. 251-271.
- Ефтимова, А. (2014). *Медиен език и стил: теория и съвременни практики*. София: СУ „Св. Климент Охридски“.
- Ефтимова, А. (2016). *Двойственният език в медиите: езикът на политическата коректност vs. езика на омразата*. София: Просвета.
- Крысин, Л. П. (2004). *Русское слово, свое и чужое. Исследования по современному русскому языку и социолингвистике*. Москва: Языки словянской культуры.
- Миткова, А. (2014). *Езикова вежливост и политическа коректност*. „Българска реч“, ГодинаXX/ 2014, кн. 3. София: УИ „Св. Климент Охридски“, с. 17-26.
- Шарафутдинов, Дж. Р. (2006). „Лица кавказской национальности“ и „люди славянской внешности“: *стереотипы вражды? В: Язык вражды и язык согласия в социокультурном контексте современности*. Отв. ред. И. Т. Вепрева, Н. А. Купина, О. А. Михайлова, Труды Уральского МИОНа Вып. 20, Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, с. 188-199.
- Янакиев, М. (1964). *Записки по стилистика на българския език*. София: Наука и изкуство. http://miryan.org/download/zapiski_po_stilistika.pdf.
- Allan, K., Burridge, K. (1991). *Euphemism and Dysphemism: Language Used as Shield and Weapon*. New York: Oxford University Press.

-
- Allan, K., Burrige, K. (2006). *Forbidden words: Taboo and the Sensoring of Language*. Cambridge: Cambridge University Press. http://assets.cambridge.org/97805215/25640/frontmatter/9780521525640_frontmatter.pdf.
- Carlin, G. (1990). *Parental Advisory: Explicit Lyrics (CD)*. State Theatre, New Brunswick, New Jersey. <https://www.youtube.com/watch?v=1locvmFqiOE>. 15.04.2015.